

KOMENTÁŘ: PRÁVO PŘIJÍMAT Z MASMÉDIÍ LEŽ JE STEJNÝ NESMYSL, JAKO TŘEBA PRÁVO BÝT OKRADEN ČI PRÁVO BÝT ZAVRAŽDĚN

Kamil KOPECKÝ

V posledních letech se ve veřejné diskusi o smyslu a podstatě masmédií stále častěji setkáváme s tvrzením, že člověk má právo na pravdu i lež. Tato tvrzení slyšíme ve veřejném prostoru nejenom z úst nejrůznějších politiků, u kterých je lež předpokládanou součástí jejich řemesla, ale také u těch, kteří byli v minulosti pokládáni za experty, v současnosti je však lze více považovat za osoby, které pod vlivem populismu a tzv. doby postpravdivé rezignovali na rozlišování pravdy a lži.

Lidská práva jsou postavena na pozitivních principech, jejich podstatou je garantovat člověku základní ochranu osobnosti, projevu, vzdělání, náboženství apod. Samotná svoboda projevu pak člověku zaručuje říkat jakýkoli názor - včetně názorů nepravdivých (vycházejících z nepravdivých informací), ať už jsou proneseny a šířeny z neznalosti, nebo cíleně. Názory (hodnotící soudy) však nejsou zpravodajské informace, které je třeba jasně oddělovat od ostatního mediálního obsahu. Na zpravodajské informace jsou kladeny podstatně vyšší požadavky - musí být přesné, nestranné a odpovídající skutečnosti (pravdivé). A právě na **pravdivé zpravodajské informace má člověk právo** a toto právo je definováno prostřednictvím různých druhů novinářských kodexů.

Pokud bychom akceptovali, že má člověk právo na lež (což je v drtivé většině případů nežádoucí forma chování, která je také náležitě sankcionována - ať již v rámci trestního i občanského práva), **museli bychom stejně tak říci, že má člověk právo být okraden, být přepaden, být zavražděn či být znásilněn**. Že se to zdá být nesmyslný příměr, že jde přece o trestné činy? Ano, ale pomluva je také trestný čin. Případně je možné domáhat se svých práv v případě lživých informací svých práv v rámci civilního řízení, ve kterém se také rozlišuje mezi tzv. skutkovým tvrzením a hodnotícím soudem.

Kvalitní média, jejichž novináři se řídí etickými kodexy, usilují o to, aby informace, které publikují, byly ve shodě s pravdou - tedy aby to, co je publikováno, odpovídalo realitě a aby se tedy logicky jednalo o fakta. Nicméně i novináři jsou jen lidé a dopouštějí se chyb! Rozdíl je v tom, že **pokud se chyby dopustí novinář kvalitního média a zjistí (nebo je upozorněn), že skutečně udělal chybu, pak se (pokud to jde) opraví a dementuje původní sdělení**. Je to z toho důvodu, že jeho cílem je poskytnout čtenářům či divákům fakticky správnou informaci. **V případě dezinformačních médií se toto neděje - novinář totiž dobře ví, že píše lež** (až už jde o zcela nepravdivou informaci, nebo o kombinaci lži a pravdy) - jeho záměrem je totiž lež rozšířit mezi co nejširší publikum. Je si dobře vědom toho, že publikoval něco, co není pravda, nejde o neznalost, chybu, ale o úmyslné jednání.

Pro pochopení pravdy a lži je třeba uvědomit si, že **jevelký rozdíl mezi zpravodajskými médii a tzv. názorovými platformami**. V případě zpravodajských médií jde jednoznačně o to zachytit pravdu a pravdivě informovat své diváky či čtenáře. V případě názorových platforem (ať už se tváří jako seriózní zpravodajská média nebo ne) jde o to poskytnout prostor pro různé druhy názorů - které mohou a nemusí být pravdivé, mohou být zavádějící, nepodložené, jakékoli. Zde bychom proto neměli pravdu hledat, protože není ničím garantována - názorové platformy zpravidla neposkytují žádné mechanismy ověřování pravdivosti textu, protože to jednoduše nepotřebují.

Představme si, že bychom právo na lež aplikovali i mimo oblast masmédií - třeba do školství - jak by se asi rodičům líbilo, kdyby učitelé vykládali dětem zjevné a často nebezpečné nesmysly? Dítě

by pak neumělo psát, počítat, věřilo by, že země je placatá a letí vesmírem na zádech obří vesmírné želvy, v televizi bydlí trpaslíci, kteří se nám každý večer starají o zábavu, do zásuvky (na fázi) můžeme klidně strčit dráty, protože elektřina nám neublíží? A co třeba medicína, jak by se pacientům líbilo, kdyby jejich lékař místo operace tančil kolem lůžka s palmovými listy a zaháněl zánět slepého střeva s pomocí duchů? A tepenné krvácení zastavoval čtením z Bible? Pravda a lež mají dopad na všechny složky fungování společnosti, podle pravdy a lži lidé dělají důležitá rozhodnutí, plánují svou budoucnost - nejde o žádné bezobsažné fráze, ale o velmi důležité hodnoty či kategorie.

Právo na lež je absurdním konstruktem doby postfaktické a bohužel znakem relativizování nejdůležitějších hodnot, na kterých stojí naše civilizace - stačilo několik málo let, a ze slov "pravda a láska" se staly ty nejhorší nadávky (viz. "pravdoláskař"), stejný osud postihl krásné slovo "dobro" ("dobroser"). Naopak "lež" se prosazuje ve veřejném prostoru stále více a je maskována za líbivými spojeními "alternativní pravda", "nevhodná pravda" či "nevhodný názor". Omyl - lež je lež, žádná alternativní pravda.

Svůj komentář ukončím tak, jak jsem jej začal: **Právo na lež v mediálním prostoru je naprostý nesmysl. Samozřejmě nelze lidem upírat svobodu projevu, v rámci které je možné samozřejmě i lhát (i lživý názor je názor) - v případě zpravodajských, odborných, obecně kvalitních médií je však právo na lež naprostým a nebezpečným nesmyslem.**

Pro E-Bezpečí
Kamil Kopecký